

Sumar

Produsul Intern Brut al Moldovei a crescut în primul trimestru 2006 cu 6,2%¹, iar în primul semestru, conform estimărilor noastre, cu 3,0-4,0%. Evoluția economiei în primele opt luni ale anului 2006 a fost marcată de o recesiune industrială de 6,2%, cauzată de scăderea producției vinicole cu 46%. Agricultură în primul semestru a stagnat, producția crescând cu numai 1,8%. Astfel, serviciile în continuare sunt motorul creșterii economice în Moldova. Consumul rămâne la cote înalte datorită majorării salariilor reale, veniturilor remise de emigranții și creditului de consum. Veniturile mai înalte au favorizat majorarea vânzărilor en-detail cu 9,5% și a serviciilor prestate populației cu 8,2%. În pofida vicisitudinilor sectorului real, încredința consumatorilor față de economie nu pare să se fi schimbat semnificativ în 2006. Acest lucru denotă că consumul este determinat de factori care nu sunt direct conectați la economia reală (emigrația, agricultura de subzistență și majorarea administrativă a salariilor bugetare). Depinzând (pe termen scurt) mai mult de sfera consumului decât de evoluția producției, veniturile în bugetul public național au crescut în termeni reali, în iulie 2006 fiind cu 6% mai mari decât acum un an. Sectorul financiar a fost în mare măsură influențat de reducerea interesului băncilor comerciale pentru hârtiile de valoare de stat, chiar dacă dobânda a crescut de la 1,8% în februarie la peste 8% în lunile de vară.

În pofida unor condiții mai dure impuse de băncile comerciale vizavi de procedura de acordare a creditului bancar, acesta s-a extins puternic, în particular, fiind antrenat de creșterea remarcabilă a cererii pentru creditul de consum. După modificarea legii cu privire la Banca Națională a Moldovei, este de așteptat ca autoritatea monetară să acorde prioritate absolută stabilității prețurilor. Totuși, eforturile Băncii ar putea fi în van, deoarece piețele petroliere globale rămân volatile, iar influxul de valută străină de la emigranți este intens. În ianuarie-august prețurile au crescut cu aproape 8%, eliminând o bună parte din creșterea nominală a salariilor. Cursul de schimb valutar a suferit o depreciere nominală moderată, dar s-a apreciat în termeni reali. Aceasta ar putea exercita o influență minoră asupra exporturilor, care suferă mai mult din cauza barierelor comerciale externe și competitivității lor scăzute, în timp ce importurile cresc galopant. Înlăturarea în timp util a barierelor comerciale ar fi de folos economiei moldovenești, deoarece principalii parteneri comerciali ai Moldovei trec prin perioade de înviorare economică remarcabilă. Reluarea exporturilor ar îmbunătăți și situația pe piața muncii, deoarece multe locuri de muncă au fost închise ca urmare a interdicției impuse de Federația Rusă la importurile de produse alcoolice din Moldova, rata șomajului atingând în al doilea trimestru, conform estimărilor noastre, 7,5-8,0%.

¹ Pe parcursul acestui raport sunt utilizate datele statistice oficiale publicate de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Banca Națională a Moldovei, Ministerul Finanțelor și Ministerul Economiei și Comerțului din Republica Moldova.

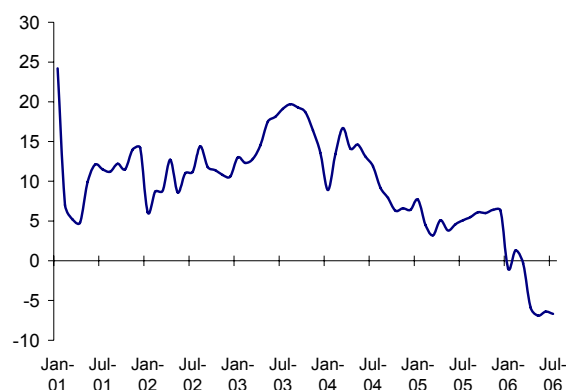
Producția

În ianuarie-martie 2006 PIB a crescut în termeni reali cu 6,2%, comparativ cu 8,2% în 2005. Creșterea PIB s-a produs în perioada când Rusia încă nu instituisse bariere la importurile de vin din Moldova, iar majorarea prețurilor la caz din februarie nu reușise să se propage în economie. Totuși se observă că ritmurile de creștere a valorii adăugate au încetinit al treilea an consecutiv. Aceasta a avansat cu numai 3,5% în trimestrul 1 2006, față de 6,4% în 2005 și 7,1% în 2004. Pe de altă parte, impozitele nete pe produs și import au accelerat, crescând cu 21,3% în 2006, față de 19,7% în 2005 și 0,2% în 2004. Aceste modificări denotă o înrăutățire calitativă a creșterii economice și relevă faptul că o parte din creșterea PIB este rezultatul aritmetic al metodologiei statistice aplicate și nu este integral o creștere „pură” a economiei reale.

În primele șase luni ale anului curent, conform estimărilor noastre, PIB a crescut cu numai 3-4%. Aceasta se datorează barierei comerciale impuse de Federația Rusă, care s-au soldat cu o evoluție nesatisfăcătoare a sectorului industrial. Trebuie de precizat însă că în unele ramuri industriale recesiunea nu are o legătură directă cu barierele comerciale instituite de Federația Rusă (producția uleiurilor și grăsimilor, fabricarea de mașini și echipamente, fabricarea articolelor de cauciuc și plastic, fabricarea sticlei). Majorarea prețurilor la gazul natural importat de asemenea a exercitat un impact negativ, deși mai moderat. În principal, aceasta a condiționat creșterea costurilor de producție în ramura de turnare a sticlei și diminuarea competitivității sale.

În ianuarie-august 2006 întreprinderile industriale au fabricat cu 6,2% mai puțină producție decât în 2005, atingând minimuri istorice absolute în perioada de creștere economică 2000-2006. Această diminuare se datorează, în special, declinului înregistrat în sectorul vinicol (-46%), lucru care relevă dimensiunea reală a riscurilor la care este supus întregul sector în situația diversificării insuficiente a piețelor de desfacere. Recesiunea vinificației nu a fost posibil de compensat de creșterile importante în alte ramuri (fabricarea covoarelor, încălțăminte, cimentului și altor materiale de construcție, producția energiei electrice).

Industria în 2006 a scăzut la cele mai joase cote din ultimii cinci ani

Surse: BNS

Agricultura a avut o evoluție mediocră, producția crescând cu numai 1,8% în primele șase luni. Creșterea se datorează în principal măririi cu 1,9% a producției animale. În prima jumătate a anului 2006 s-a manifestat o tendință îngrijorătoare de scădere a rentabilității companiilor agricole, sectorul în ansamblu raportând pierderi nete. Aceasta denotă vulnerabilitatea sectorului și faptul că producătorii ratează profituri potențiale mari, ce ar putea fi câștigate într-o țară cu tradiții și resurse agricole excepționale și care oferă posibilitatea obținerii (în condiții de seră) a câtorva recolte anuale de produse agricole valoroase.

Serviciile reprezintă sectorul cu cea mai mare contribuție în constituirea PIB și care oferă cele mai înalte profituri. În trimestrul unu și, conform estimărilor preliminare, în trimestrul doi al anului 2006 serviciile au rămas motorul creșterii. Deosebit de importantă a fost contribuția

construcțiilor, telecomunicațiilor, transporturilor și comerțului (deși se face remarcată o anumită încetinire a creșterii în sectorul construcțiilor și comerțului).

Ca și anterior, remarcabil este faptul ca peste 2/3 din lucrările de construcții-montaj sunt în continuare prestate în municipiul Chișinău. Cererea înaltă pentru lucrările de construcții se explica prin sporirea cererii de apartamente, oficii și alte bunuri imobile. Piața este în mare măsură influențată de cererea provenită din partea familiilor emigranților pentru satisfacerea propriilor necesități locative și din partea businessmanilor pentru derularea unor activități economice utile. Se face remarcată și o înviorare a pieței imobiliare în unele orașe situate în apropierea frontierei cu România, așteptările fiind de majorare a prețurilor la imobil după integrarea României în UE și relocarea unor noi obiective de producție din România în Moldova. Dar piața imobilului este semnificativ influențată și de o cerere cu caracter speculativ. Creșterea puternică a prețurilor la imobil în condițiile subdezvoltării sectorului economiei reale este similară cu umflarea unui balon de săpun, al cărui volum poate crește mult, dar nu la infinit.

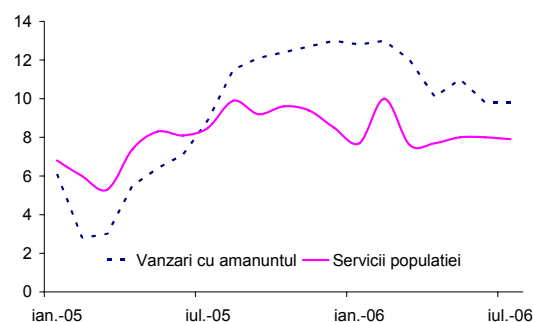
În perioada ianuarie-iulie 2006 a sporit numărul pasagerilor în transportul aerian (cu 15%), auto (7,4%) și feroviar (10,3% față de perioada corespunzătoare 2005). Însă volumul de mărfuri transportate a crescut numai în cazul transportului fluvial și aerian, care nu sunt esențiale pentru sistemul economic. Cât privește transportul feroviar și rutier de mărfuri, ambele ramuri au scăzut semnificativ, cu 8,1% și, respectiv, 18,7%, determinând o recesiune a volumului serviciilor prestate de sector în ansamblu. Evoluțiile nefaste din acest sector sunt o derivată a recesiunii sectorului industrial și barierelor la import, instituite de Rusia, și la transportul internațional, instituite de regimul din Transnistria, iar mai recent, de Ucraina.

Serviciile de telecomunicații par să sufere cel mai puțin de șocurile externe. În 2006 și-au continuat expansiunea puternică telecomunicațiile fixe și mobile. După ce în 2005 rata de penetrare a telefoniei mobile (32,2%) a depășit rata de penetrare a telefoniei fixe (27,3), în 2006 tendințele ascendente au rămas semnificative, în iulie numărul total al abonaților celor doi operatori de telefonie mobilă depășind 1,1 milioane.

Consumul

Indicele de Confidență a Consumatorilor în august 2006 a rămas negativ (-30,6) și la nivelul înregistrat în ianuarie 2006². Dispozițiile cetățenilor vizavi de consum în anul 2006 sunt influențate de o serie de factori cu efect contrar. Pe de o parte, salariile și veniturile remise de peste hotare în ianuarie-august au continuat să crească, majorând veniturile disponibile ale populației. Anticipările inflaționiste ce s-au intensificat începând cu luna martie de asemenea au determinat dorința unor categorii de consumatori de a înmagazina o parte mai mare din economii și veniturile curente în achiziții casnice. Aceasta este valabil mai ales în orașele mari. Un

În 2006 consumul populației crește puțin mai nesigur decât în 2006

Surse: BNM

² Mai multe asupra Indicelui de Confidență a Consumatorilor măsurat de Centrul Analitic Expert-Grup vedeți la www.expert-grup.org.

alt factor esențial care a stimulat consumul populației este creditul bancar pentru consum. În pofida unor noi restricții de acordare a creditului bancar, pentru un mare număr de cetățeni care se bucură de o situație financiară mai prosperă creditul bancar rămâne în continuare accesibil. În perioada iunie 2005 - iunie 2006 băncile comerciale au majorat de 2,5 ori resursele alocate pentru creditarea consumului populației, în timp ce creditul bancar în ansamblu a crescut cu 43,6%. Acești factori au determinat o relativă accentuare a înclinației curente pentru consum în unele familii (deși în ansamblu pe societate predispozițiile pentru consum sunt negative). În ianuarie-august volumul vânzărilor cu amănuntul a crescut în termeni reali cu 9,5%, iar valoarea serviciilor prestate populației – cu 8,2% față de ianuarie-august 2005.

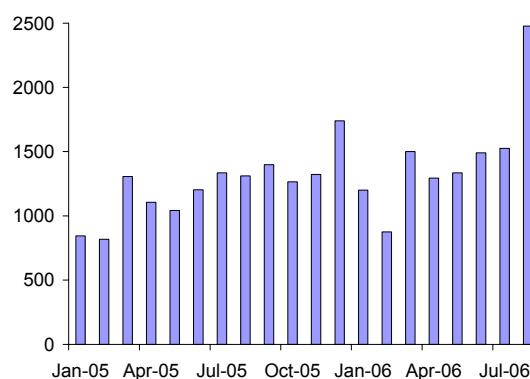
Pe de altă parte, unele evoluții negative din sectorul real și închiderea unui mare număr de locuri de muncă în sectorul vinificației au redus înclinația spre consum al anumitor segmente sociale. Drept urmare, vânzările cu amănuntul și serviciile prestate populației în 2006 au manifestat o tendință de reducere a ritmurilor de creștere.

Bugetul public

Depinzând într-o mai mare măsură de economia consumului, decât de economia producției, veniturile bugetare în 2006 au crescut foarte puternic. În ianuarie-iulie curent veniturile totale în bugetul public național au depășit 9,22 miliarde lei, cu 20% mai mult decât suma încasărilor din ianuarie-iulie 2005. Veniturile obținute au permis finanțarea unor cheltuieli de aproape 9,19 miliarde lei. Conform estimărilor noastre, în august veniturile totale încasate în bugetul public s-au ridicat la 11,7 miliarde lei. Din ele, 6,5 miliarde au reprezentat veniturile bugetului de stat, care au crescut cu 17% comparativ cu ianuarie-august 2005³.

Totuși, în bugetul din 2006 s-au materializat și unele riscuri provenite din economia reală (vezi ABE nr.10). Reducerea exporturilor de produse alcoolice în Federația Rusă a cauzat reducerea încasărilor bugetare din TVA și accize interne (estimativ, cu circa 200 milioane lei). Majorarea prețului la gazul importat din Federația Rusă a determinat revizuirea cheltuielilor legate de plățile de compensare în adresa populației și instituțiilor bugetare. Pe de altă parte, creșterea importurilor cu mult peste nivelul prognozat a permis compensarea pierderilor cu încasări mai mari la TVA și accize percepute la import. Perspectiva situației bugetare pe termen scurt s-a redresat și ca urmare a semnării acordului cu privire la politica economică și financiară între Guvernul Republicii Moldova și Fondul Monetar Internațional. Conform acordului Republica Moldova se angajează să accelereze realizarea reformelor structurale și să asigure o politică macroeconomică precaută. Respectând aceste condiții, Republica Moldova va primi un credit în valoare de 117 milioane USD pe termen de 10 ani, cu o perioadă de grație de 5,5 ani și la o rată anuală a dobânzii de 0,5%. Deși creditul este acordat

Încasările bugetare în 2006 au continuat să crească accelerat

Surse: BNM

³ "Executarea bugetului de stat la situația din 31 august 2006", Moldova Suverană, nr. 131 din 08/09/2006.

pentru completarea rezervelor valutare ale BNM, este evident că efecte colaterale pozitive se vor manifesta și pe plan bugetar.

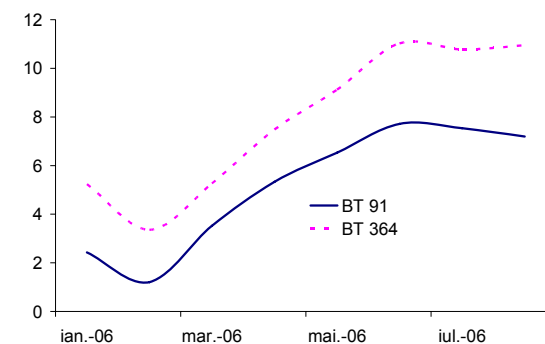
Unele date statistice și rapoarte asupra gestionării finanțelor publice apărute în iulie-august curent sugerează că o îmbunătățire a administrării finanțelor publice ar permite sporirea semnificativă a veniturilor și cheltuielilor bugetare. Este vorba de asigurarea unei transparențe fiscale mai înalte, crearea unor constrângeri bugetare mai severe pentru întreprinderile de stat și determinarea mai bună a priorităților de cheltuieli publice. Este necesară și soluționarea problemei datoriilor enorme pe care le-au acumulat agenții economici față de bugetul public național (peste 2 miliarde lei, conform situației de la 1 august 2006). Revizuirea bugetului pentru 2006 și a unor bugete locale s-a soldat cu alocarea veniturilor excedentare pentru domenii care nu sunt identificate ca prioritate nici de SCERS, nici de Planul de Acțiuni Uniunea Europeană - Republica Moldova (în particular, banii au fost alocați pentru reparația reședințelor, hotelurilor, monumentelor, memorialelor, construirea stadioanelor etc.).

În iulie-august a fost elaborat Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu 2007-2009 și proiectul bugetului de stat pentru 2007. Bugetul pentru 2007 se presupune că va fi compus din venituri care vor spori cu 13,5% și cheltuieli care vor spori cu 19%. Proiectul bugetului însă conține riscuri intrinseci, deoarece se bazează pe presupunerea că gazul natural va fi importat la un preț de 160 dolari SUA pentru 1000m³. Această presupunere nu este 100% realistă și face bugetul foarte sensibil la noile șocuri posibile. Sunt necesare câteva proiecte alternative de buget și analiza mai bună a sensibilității bugetare la șocurile macroeconomice externe și interne.

Finanțe și monedă

Rata dobânzii la hârtiile de valoare de stat (HVS) în august a constituit 8,2%, înregistrând o scădere minoră a treia lună consecutiv. Prima parte a anului 2006 a fost marcată de o creștere constantă și semnificativă a dobânzilor la HVS. Aceasta este explicată de reducerea decalajului dintre cererea și oferta acestor valori mobiliare. Dacă în ianuarie cererea depășea oferta de 2,8 ori (determinând o rată a dobânzii de 3,2%), atunci în mai cererea era cu doar 13% mai mare decât oferta. În august cererea depășea oferta cu 24%. Lipsa de lichidități bancare disponibile pentru achiziționarea valorilor

... ca urmare a reducerii lichidităților bancare disponibile, rata dobânzilor la HVS a crescut

Surse: BNM

mobiliare și faptul că dobânzile reale sunt negative explică dezinteresul băncilor comerciale pentru HVS. Influențată de zvonuri nefondate și anticipări negative vizavi de moneda națională, în 2006 populația a convertit o bună parte din depozitele bancare deținute în lei în depozite valutare. Ponderea depozitelor în valută străină a crescut puternic de la 38,9% în decembrie 2005 la 46,6 în iunie 2006, dar în august agitația s-a domolit. Înseși băncile par să aibă o încredere mai înaltă în economie, lucru demonstrat de scăderea ponderii creditelor acordate în valută de la 39,5% în iulie 2005 la 36,8% în iulie curent.

Dobânzile bancare în 2006 variază într-un coridor mult mai îngust și ceva mai scăzut decât în 2003-2005. În august dobânda medie la credite era de 17,5%, comparativ cu 17,9% în ianuarie

2006. În sistemul bancar se observă un proces de concentrare a puterii de piață: capitalul normativ total al primelor cinci bănci în iulie 2006 reprezenta 59,1% din totalul pe sistem bancar, comparativ cu 56,7% în iulie 2005. Pe de altă parte, băncile mici și mijlocii adoptă și ele strategii de piață tot mai agresive, ceea ce le-a permis majorarea cu 3 puncte procentuale a cotei lor în totalul activelor pe sistemul bancar. Conform estimărilor, în august ar putea să crească nițel și cota lor în capitalul normativ total, ca urmare a unor investiții străine făcute în capitalul unor bănci care nu fac parte din „G5”.

Creditul comercial a înregistrat o creștere accentuată, în august curent fiind cu circa 40% mai mare decât în august 2005. Această dinamică arată că băncile comerciale au anticipații inflaționiste ceva mai reduse decât publicul larg. Pe de altă parte, băncile sunt supuse și unor presiuni guvernamentale în vederea reducerii dobânzilor. Oportunitatea intervențiilor guvernamentale este îndoielnică, dacă nici chiar BNM nu și-a modificat substanțial politica monetară, păstrând în primele opt luni rata sa de bază la nivelul de 12,5%. Din contra, ținând cont de faptul că în iunie 2006 obiectivul principal al BNM a fost stabilit prin lege ca fiind cel de „asigurare și menținere a stabilității prețurilor”⁴, până la sfârșitul acestui an este de așteptat o majorare a ratei de bază a BNM, pentru reducerea presiunilor inflaționiste în economie. De asemenea, legea modificată va impune Guvernului și o disciplină fiscală mai înaltă, deoarece interzice în mod expres BNM să acorde statului împrumuturi sau garanții sub orice formă.

În 2006 au persistat tendințele de depreciere a monedei naționale în raport cu dolarul american, de la 12,92 MDL/USD în ianuarie la 13,32 MDL/USD în august. Dar cursul de schimb real efectiv, din contra, s-a apreciat ușor. Lăsând la o parte unele agitații speculative, cursul nominal al dolarului a fost influențat în cea mai mare măsură de factori fundamentali, atât din partea cererii (sporirea dramatică a importurilor), cât și a ofertei de valută (reducerea încasărilor valutare de la export). Deficitul de resurse din export a fost compensat în mare măsură de veniturile remise de peste hotare de emigranți. Banca Națională a Moldovei și-a redus substanțial intervențiile sale pe piața valutară. Dacă în ianuarie-iulie 2005 BNM a efectuat cumpărări nete de valută străină în volum de 117 milioane USD, atunci în ianuarie-iulie 2006 – în volum de numai 15 milioane USD. În același timp, activele oficiale de rezervă au crescut de la 599 milioane la 639 milioane USD, dar acoperirea importurilor de activele de rezervă s-a redus. Pe piețele valutare internaționale euroul a urmat o tendință accentuată de apreciere comparativ cu dolarul (de la 1,21 USD/EUR în ianuarie la 1,28 în august), ceea ce s-a tradus și în scumpirea valutei europene pe piața moldovenească de la 15,62 MDL/EUR în ianuarie la 17,06 MDL/EUR în august.

Comerț extern

În ianuarie-iulie 2006, deficitul comercial al Republicii Moldova a continuat să degradeze atingând 844,7 mil. dolari SUA, o creștere de 40,3% față de perioadă similară a anului precedent.

Creșterea deficitului s-a produs ca rezultat al micșorării volumului exporturilor (-9,4% în comparație cu perioadă respectivă din 2005) și menținerii tendinței de expansiune a volumului importurilor (15,5%). Din perspectiva internă, această dinamică a fost determinată de competitivitatea internațională redusă a exporturilor moldovenești și de consolidarea consumului

⁴ Legea Republicii Moldova cu privire la modificarea și completarea Legii nr.548-XIII din 21 iulie 1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei.

intern, alimentat de creșterea fluxurilor de venituri remise ale emigranților moldoveni. Totodată, în comparație cu 2005 se observă câteva tendințe noi în evoluția comerțului extern. Acesta din urmă a fost expus unor șocuri externe: 1) embargoul impus în martie 2006 de către autoritățile Federației Ruse față de importurile producției alcoolice din Republica Moldova (reamintim că restricțiile față de producția vegetală au fost impuse încă în 2005) și; 2) creșterea prețurilor pentru resursele energetice, în primul rând pentru gaze naturale (prima mărire a tarifelor a fost anunțată de Gazprom în ianuarie 2006, a doua - în iunie 2006).

Menționăm că în rezultatul restricțiilor impuse de Federația Rusă, structura exporturilor a suferit câteva modificări semnificative atât ca direcția geografică, cât și ca asortiment al produselor exportate. Astfel, exporturile către piața CSI s-au redus cu 20,3%, în speță prin contracția volumului exporturilor către piața rusească cu 42,9%. Din aceste motive, și volumul exporturilor producției agroalimentare (principală categorie de mărfuri destinate exportului) s-a redus drastic cu 11,5%. Accentuăm că reducerea ponderii producției alimentare în structura exporturilor nicidecum nu

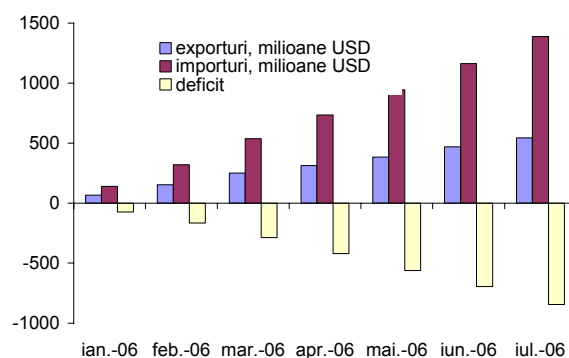
înseamnă consolidarea cotei altor produse, internațional mai competitive și nu denotă îmbunătățirea calitativă a exporturilor. Volumul exporturilor către piețele Europei Centrale și de Est a cunoscut o creștere marcantă (+25,6%), în primul rând spre România și Bulgaria, însă volumul exporturilor către Uniunea Europeană a rămas practic neschimbat (+0,4%). Stagnarea exporturilor către UE deja pe parcursul a mai multe luni vorbește și de impactul limitat al noului sistem de preferințe comerciale GSP+ introdus de către Uniunea Europeană în decembrie 2005.

Estimările EXPERT-GRUP nu sînt optimiste pentru evoluția comerțului extern al Republicii Moldova în a doua jumătate a 2006. Toate tendințele externe adverse ce afectează balanța noastră comercială vor persista. Prețurile pentru petrol și alte resurse energetice vor continua să se afle la niveluri înalte, iar prețul final pentru gazul natural poate fi și mai mare decât nivelul actual (în speranța că prețul final va fi stipulat într-un contract de lungă durată). Relațiile cu Federația Rusă cel mai probabil vor rămâne în continuare nu tocmai „cordiale”. Astfel, sunt puține speranțe ca exporturile noastre către piața Rusiei să cunoască o reînvioreare extraordinară. În același timp, procesul de reforme economice în Moldova dă semne de stagnare, observată și de partenerii noștri occidentali. Aceasta nu prevestește o creștere deosebită a sectorului economic real și o îmbunătățire calitativă a exporturilor moldovenești.

Piața globală a petrolului

Prețul petrolului a fost volatil pe parcursul anului 2006, dar cu tendința generală de creștere și situându-se la sfârșitul lunii august la nivelul de aproape 70 USD per baril (marca West Texas Intermediate). Volatilitatea mare a prețurilor pentru petrol a fost determinată în primul rând de creșterea importantă a cererii globale (în primul rând în China, India și Statele Unite), instabilitatea geopolitică tot mai pronunțată în Orientul Apropiat („dosarul nuclear” al Iranului și ostilitățile din Liban) și noile atacuri asupra întreprinderilor de extragere a petrolului în Nigeria

Deficitul comercial a atins cote extrem de înalte

Surse: BNM

(unde volumul extras a scăzut cu 17% în ianuarie-iulie 2006). Majoritatea experților anticipează o ascendență moderată a prețurilor pentru petrol (marca WTI) până la sfârșitul anului 2006⁵.

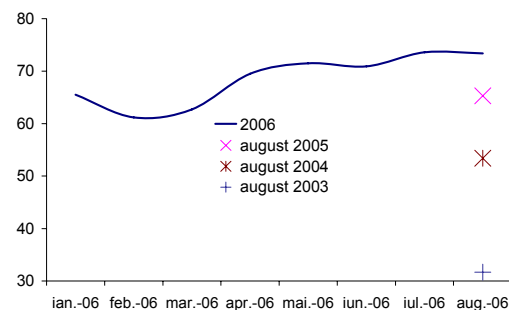
Partenerii comerciali ai Moldovei

Evoluțiile din economiile principalilor parteneri comerciali sunt favorabile pentru expansiunea exporturilor moldovenești. Veniturile populației și producția în aceste țări sunt în continuă creștere și, dacă nu ar exista barierele netarifare impuse de Federația Rusă în 2005-2006 și barierele tarifare în cadrul politicii vamale europene, exporturile moldovenești ar fi urmat o creștere ceva mai pronunțată.

În **Rusia** economia este în ascensiune. Creșterea economică în iulie 2006 a atins nivelul de 7,4% față de aceeași perioadă din 2005. În spatele acestei creșteri se află consolidarea continuă a cererii externe, cât și accelerarea cererii interne de consum și investiții. Astfel, volumul investițiilor în perioadă ianuarie-iulie, 2006 a crescut cu 10,8% față de perioadă similară a anului precedent. În același timp, producția industrială a crescut cu 4,2%. Rata creșterii reale a veniturilor populației a constituit 11,4% față de aceeași perioadă a 2005. Totodată, creșterea veniturilor populației și întreprinderilor a fost susținută prioritar de consolidarea exporturilor (31%), în primul rând a resurselor energetice. În ianuarie-iulie 2006 s-a înregistrat o inflație de 6,9%, ceva mai mică decât în 2005. Totodată, consolidarea rublei rusești favorizează expansiunea importurilor și mărește presiunile competitive asupra producătorilor din Federația Rusă⁶.

În **Ucraina** prima jumătate a anului curent a fost marcată de consolidarea creșterii economice, chiar și în pofida unor incertitudini politice de durată legate de formarea executivului și coaliției de guvernământ. După o creștere palidă de 4,1% în ianuarie-iunie 2005, aceasta s-a ridicat până la 5% în perioadă similară a anului 2006. În spatele acestei creșteri se află consolidarea cererii interne susținute de majorarea veniturilor reale disponibile și accentuarea înclinației spre consum. Astfel, salariu mediu real a crescut în ianuarie-iunie 2006 cu 22,9% față de perioadă respectivă din 2005. În același timp, balanța comercială s-a deteriorat semnificativ din cauza accelerării importurilor și declinului exporturilor. Exporturile s-au contractat cu 8,9% în perioada de referință, în primul rând din cauza reducerii exporturilor metalelor comune și articolelor din acestea, dar și a producției agroalimentare. În același timp importurile s-au mărit cu 24,4%. Înrautățirea deficitului comercial este în mare parte cauzată de situația nefavorabilă pe piața metalelor din prima jumătate a anului curent și interdicțiile impuse de către Federația Rusă față de importul unor categorii de produse agroalimentare⁷.

Anul 2006 se caracterizează prin creșterea vizibilă a prețului petrolului

Surse: calculele autorilor pe baza The Economist

⁵ Surse: The Economist; BusinessWeek; Global Insight Inc.; International Energy Agency *Oil Market Report*; Fondul Monetar Internațional.

⁶ Surse: Ministerul Federației Ruse pentru Dezvoltarea Economică și Comerț; The Economist; BusinessWeek; Fondul Monetar Internațional.

⁷ Comitetul de Stat pentru Statistica din Ucraina; Centrul Internațional pentru Studii Politice (Kiev, Ucraina); Fondul Monetar Internațional; The Economist.

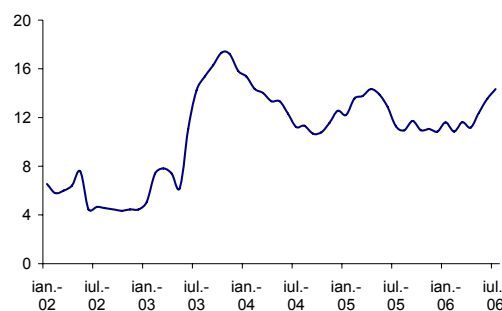
Pe parcursul T2'2006 situația economică din **Uniunea Europeană** s-a îmbunătățit. În comparație cu trimestru precedent, PIB al UE a crescut cu 0,9%, și în particular în **Italia** (principalul partener comercial al Republicii Moldova în UE) cu 0,5%. Accelerarea exporturilor (+1,3%) și cheltuielilor private de consum (+0,3%) a constituit principala cauză a înviorării activității economice în UE. Totodată, comerțul en-detail a cunoscut o expansiune de 2,5% în perioadă ianuarie-iulie 2006, reflectând consolidarea consumului intern. Creșterea economică s-a translat și în reducerea șomajului până la 7,8% în iulie 2006, în comparație cu 8,6% un an în urma. Tendințele pozitive ce stau la baza revigorării activității economice în Uniunea Europeană se vor consolida și în a doua jumătate a 2006.

În **România** datele statistice arată menținerea economiei pe o traiectorie ascendentă, rata creșterii economice pentru ianuarie-iunie 2006 situându-se la 7,4% față de perioadă similară a anului precedent. Consolidarea creșterii a fost în mare parte determinată de expansiunea sectoarelor construcțiilor (+16,5%), serviciilor (+7,2%) și industriei (+6,5%). Evoluții negative a înregistrat doar agricultura (-0,4%). Creșterea a fost în mare parte susținută și de expansiunea robustă a consumului privat (+11,8%) acompaniată de creșterea comerțului en-detail cu 21,5%. Creșterea economică a reușit să se transforme și în multiplicarea oportunităților economice pentru populație. Astfel, rata șomajului a scăzut în iulie 2006 la 5,1%, în comparație cu 5,6% în iulie 2005. În ianuarie-iulie 2006 valoarea exporturilor s-a majorat cu 16,7%, cota exporturilor către țările Uniunii Europene constituind 67,3%. Însă, valoarea importurilor din această perioadă a crescut și mai mult, cu 25,1% față de anul precedent. Anchetele de conjunctură economică pentru următorul trimestru prevăd menținerea tendinței de creștere a volumului producției din industrie, comerț cu amănuntul, construcții și servicii. În linii mari, situația economică în T3'2006 se așteaptă a fi favorabilă. În octombrie 2006 va fi luată decizia privind data integrării României în Uniunea Europeană (principalele domenii de îngrijorare sunt lupta contra corupției, securizarea frontierelor și sectorul sanitar-veterinar; în afară de aceasta, anumite riscuri comportă și disensiunile din cadrul coaliției de guvernământ). Un „da” al Uniunii Europene pentru aderarea României la 1 ianuarie 2007 ar consolida în mod cert creșterea economică în România și ar avea implicații economice pozitive și asupra Moldovei⁸.

Prețurile

Primele opt luni ale anului 2006 au fost caracterizate de presiuni și așteptări inflaționiste foarte înalte. Dacă în ianuarie-august 2005 prețurile au crescut cu 3,8%, atunci în ianuarie-august 2006 – cu 8,0%. Cele mai pronunțate scumpiri s-au produs în categoria serviciilor prestate populației, unde tarifele au crescut în medie cu 18,1%. După ce în ianuarie-mai s-au scumpit cu 8,7%, în perioada estivală produsele alimentare s-au ieftinit, prețurile medii revenind la nivelul celor din ianuarie 2006. Produsele nealimentare s-au scumpit cu 9,6%, în principal din cauza scumpirii medicamentelor și

În trimestrul doi 2006 creșterea prețurilor din nou a accelerat

Surse: BNS

⁸ Surse: Institutul Național de Statistică al României; Fondul Monetar Internațional; CreditAnstalt Bank; Saptămîna Financiară; The Economist.

combustibilului. Indicele Anticipărilor Inflaționiste, măsurat de EXPERT-GRUP, s-a înrăutățit de la -59,8 în ianuarie 2006 la -65,3 în august 2006⁹.

Nemijlocit în luna august 2006 prețurile au crescut cu 0,8%. Cel mai esențial asupra majorării prețurilor a influențat scumpirea serviciilor comunale cu 9,3% față de iulie, a transportului de pasageri – cu 8,7%, a combustibilului – cu 5,3% și a produselor din carne și a lactatelor – cu 1,2%. Legumele, cartofii și fructele s-au ieftinit comparativ cu iulie. Dar în pofida reducerii sezoniere a prețurilor, asemenea produse esențiale pentru consumul în gospodăriile casnice sărace precum cartofii și fructele rămân mai scumpe cu 30% și 75% decât acum un an.

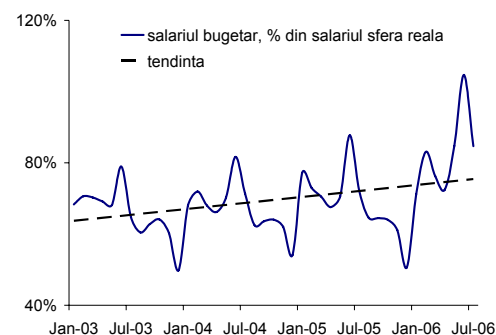
Factorii care au determinat creșterea prețurilor în primele opt luni ale anului 2006 în cea mai mare măsură au origine administrativă. În particular, prețul la gazul natural livrat prin conducte magistrale a fost majorat în două runde, în februarie și în iulie 2006. În mod administrativ au fost majorate și tarifele la transportul de pasageri urban și interurban.

Piața muncii

În ciuda intemperiilor economice din sectorul real din primele opt luni ale anului curent, salariile în economia moldovenească au continuat să crească. În iulie 2006 salariul mediu lunar era cu 17,5% mai mare în termeni reali decât în iulie 2005. Estimările arată că și în august salariul real a sporit, dar ceva mai lent, cu 14-15%. Exprimat în dolari SUA, salariul a crescut de la 107 USD în august 2005 la 130 USD în august curent.

Progresul în mare măsură se datorează unor factori administrativi. Majorarea nivelului de salarizare a fost în mare măsură determinată de dinamica salariilor din sfera bugetară. În primele șapte luni ale anului curent salariile bugetare au sporit cu 24% în expresie reală, fiind cea mai puternică creștere a salariilor bugetare pe parcursul unei singure jumătăți de an înregistrată vreodată în Republica Moldova. Această dinamică este rezultatul aplicării a 6 hotărâri guvernamentale privind majorarea salariilor în sectorul bugetar, care au accelerat semnificativ tendința de convergență a salariilor bugetare către cele plătite în sectorul real al economiei. Totodată, premise favorabile pentru majorarea pe termen lung a salariilor apar și ca urmare a aprobării unei noi legi cu privire la salarizarea în sectorul bugetar¹⁰.

Salariul bugetar în mod timid se apropie de nivelul salariului din economia reală

Surse: BNS

Deocamdată noua lege a salarizării creează avantaje mai ales pentru sectorul administrației publice, unde salariile în ianuarie-iulie 2006 au crescut deosebit de puternic (53% în expresie reală). Comparativ cu funcționarii publici, angajații din alte subsectoare bugetare s-au bucurat de sporuri salariale mai moderate: în sfera ocrotirii sănătății remunerarea muncii a crescut cu 15%, în timp ce în învățământ – cu numai 7,8%. Pe plan administrativ, alte instrumente care au permis

⁹ Mai multe detalii în legătură cu metodologia utilizată de Centrul Analitic Expert-Grup pentru măsurarea anticipărilor inflaționiste și a altor indici de încredere economică vezi la www.expert-grup.org.

¹⁰ Legea Republicii Moldova cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar, nr. 355 din 23/12/2005, publicată Monitorul Oficial nr.035 din 03/03/2006.

creșterea substanțială a salariilor au fost majorarea salariilor funcționarilor publici pentru acces permanent la informații cu caracter de secret de stat¹¹. Să fie o majorarea de 20-30% a salariului instrumentul cel mai indicat pentru asigurarea păstrării secretelor de stat?

În sectorul real, evoluțiile au fost mult mai timide decât în sectorul bugetar. Comparativ cu ianuarie curent, salariul mediu real în iulie era cu numai 4,4% mai mare. Salariul mediu plătit în agricultură nu atinge nici jumătate din media pe economie. Defel întâmplător, conform informațiilor oficiale numărul de angajați în acest sector scade continuu: în primul trimestru al anului personalul angajat în agricultură a scăzut cu 11,5%¹². În același timp, nu toate veniturile încasate de cetățenii angajați în activități agricole sunt contabilizate adecvat (după cum arată statistica națională, circa 50% din veniturile gospodăriilor casnice rurale sunt încasate în formă naturală). În industrie salariul real a crescut cu numai 3% în primele șapte luni, observându-se o reducere semnificativă (14%) a salariilor în ramura vinificației intrată în recesiune. Conform relatărilor neoficiale, în acest sector a început un reflux puternic de personal care caută ocupații în alte sectoare, încearcă să deschidă mici afaceri sau evaluează posibilitățile de emigrare. Tendințele negative din vinificație au fost compensate într-o anumită măsură de creșterea salariilor în construcții.

În pofida tuturor acestor creșteri, salariile oficiale în Republica Moldova rămân incomparabil de mici în raport cu nivelul mediu european. Decalajul dat este rezultatul mai multor factori: productivitatea mică a muncii, ponderea înaltă a economiei tenebre, mecanismul defectuos de stabilire a salariilor în sfera bugetară. Dar pe lângă acești factori obiectivi, se manifestă și rolul unor factori subiectivi, care determină salarii injust de mici în unele ramuri și activități.

Analiza salariului mediu pe forme de proprietate denotă că companiile private autohtone continuă să plătească cele mai mici salarii – 80% din media pe economie, sau de două ori mai mici decât companiile în care există capital străin. Aceste diferențe vorbesc despre două aspecte esențiale: primul, este că companiile private locale cedează ca performanță managerială în fața celor cu capital străin; al doilea este că în întreprinderile private locale o pondere înaltă revine salariilor plătite „la negru”.

Conform estimărilor noastre în primul trimestru rata șomajului a constituit 8,1-8,3%, comparativ cu 9,6% în 2005. Ca urmare a unor tendințe sezoniere, în trimestrul doi șomajul a scăzut la 7,5-7,8%, ceea ce este mai mult decât în 2005 (6,6). Diferența este explicată de faptul că în trimestrul doi anul curent au început eliberări masive ale personalului angajat în sectorul vinicol.

¹¹ Este curios faptul că, deși hotărârea cu privire la stabilirea sporurilor la salarii pentru acces permanent la secretul de stat a fost adoptată la 1 august 2006 (Hotărârea de Guvern nr. 863), sporurile în cauză se aplică retroactiv, începând cu 1 decembrie 2005.

¹² BNM, Buletin trimestrial nr.1, 2006, accesibil la www.bnm.md.

Republica Moldova: indicatori economici de bază

	anual				2006								Informativ			
SECTORUL PRODUCȚIE	2003	2004	2005	Note	L1	L2	L3	L4	L5	L6	L7	L8	Note	2003	2004	2005
PIB, creștere reală, %	6,6	7,4	7,1	cumul., T/T	-	-	6,2	-	-	3,0e	-	-	T1/T1	5,4	6,1	8,2
PIB/capita, USD, cursul de piață	548,0	720,0	860,0	cumul., T/T	-	-	191,5	-	-	475,7e	-	-	T1/T1	96,7	133,6	139,3
Producția industrială, creștere reală, %	15,6	8,2	6,3	cumul.	-1,0	1,3	-0,3	-5,9	-6,9	-6,4	-6,7	-6,2	cumul., L1-L8	19,7	9,2	5,5
Producția agricolă, creștere reală, %	-13,6	20,8	1,0	cumul., T/T	-	-	0,8	-	-	1,8	-	-	T1/T1	1,6	-7,2	5,1
Rata de investiții brute în capital fix, % din PIB	18,6	21,2	24,4	cumul., T/T	-	-	19,9	-	-	21,0e	-	-	T1/T1	10,1	11,6	15,6
SECTORUL BUGETAR																
Venituri globale buget public, milioane MDL	9417	11322	14528	cumul.	1200	2076	3577	4870	6205	7696	9222	11700e	cumul. L1-L8	-	-	8967
Cheltuieli globale buget public, milioane MDL	9147	11252	13949	cumul.	n.a.	2004	3396	4712	6035	7757	9188	-	cumul. L1-L8	-	-	8515
Balanță generală a bugetului public, % din PIB	1,0	0,2	1,6	cumul.	-	-	2,1	-	-	-0,5e	-	-	T2	-	-	1,0
Datoria publică și public garantată externă, % din PIB	36,0	25,7	23,7	mil. USD	773,5	767,6	768,3	778,3	802,2	793,6	792,8	790e	L7	981,1	864,8	792,7
Datoria publică internă, % din PIB	10,6	11,6	10,3	mil. MDL	3800	3810	3815	3839	3832	3816	3831	3840e	L7	2902	3706	3794
SECTORUL FINANCIAR																
Dobânda credite bancare MDL, (%)	19,2	20,9	18,9	L	17,9	18,3	18,2	17,8	17,6	17,6	17,6	17,5	L8	19,3	21,2	18,7
Rata de bază a BNM, (%)	14,0	14,5	12,5	L	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	L8	11,0	14,0	12,5
Dobânda hârtii de valoare de stat, (%)	15,1	11,6	3,7	L	3,2	1,8	4,1	6,0	7,3	8,5	8,4	8,2	L8	13,2	10,1	3,5
Cursul valutar MDL/USD, sfârșitul perioadei	13,22	12,46	12,84	L	12,92	12,97	13,02	13,02	13,22	13,29	13,32	13,32	L8	13,95	12,07	12,57
Cursul valutar, MDL/EUR, sfârșitul perioadei	16,53	16,95	15,19	L	15,62	15,38	15,71	16,18	17,00	16,67	16,98	17,06	L8	15,10	14,59	15,46
SECTORUL EXTERN																
Export total, FOB, milioane USD	1059	1349	1528	cumul., L	66,7	153,0	251,1	313,2	382,5	468,0	543,5	n.a.	cumul. S1	350,6	463,8	508,8
Import total, FOB, milioane USD	1728	2122	2739	cumul., L	140,4	319,6	537,5	734,4	944,4	1162,5	1388,2		cumul. S1	575,8	760,0	988,8
Deficit comercial total, % din PIB	-32,0	-30,1	-42,3	cumul., T	-	-	-43,4	-	-	-49,6	-	-	cumul. S1	-66,9	-63,0	-37,5
Transferuri retribuire muncii, milioane USD, net	440	660	867	cumul., T	-	-	174	-	-	400e	-	-	S1	201,6	247,8	384
Investiții străine directe, milioane USD, net	78	151	225	cumul., T	-	-	34,2	-	-	85e	-	-	S1	31,7	73,4	83,9
Prețul petrolului WTI, USD/baril, c	30,0c	40,9c	57,5c	L, c	65,5	61,2	62,7	69,5	71,5	70,9	73,6	73,4	L8, c	31,7c	53,4	65,3
SECTORUL MONETAR																
Numerar în circulație, rata de creștere, %	20,9	36,8	24,4	L/L	25,9	22,3	23,6	25,3	28,0	25,8	17,0		L8/L8	33,5	22,6	29,2
Agregat monetar M2, rata de creștere, %	25,9	46,9	37,9	L/L	34,6	31,5	30,9	24,5	24,0	24,9	17,7		L8/L8	46,0	19,9	50,0
Active oficiale de rezervă, milioane USD	302,3	470,2	600,0	L	599,3	586,1	593,1	607,8	645,3	632,7	635,5	641,3	L8	283,9	346,3	533,0
Stocul credit comercial, rata creștere, %	44,4	22,2	35,0	L/L	36,2	37,6	41,2	42,6	42,7	41,9	42,1	40,0e	L8/L8	47,0	27,2	29,1
SECTORUL CONSUM																
Indice prețuri de consum	115,7	112,5	110,0	cumul.	101,9	103,3	104,9	106,4	107,7	107,9	107,5	107,5e	L8/decembrie	109,2	104,8	103,5
Comerț cu amănuntul, creștere reală, %	18,2	5,6	4,7	cumul. L/L	12,8	13,0	12,0	10,1	11,0	9,8	9,8	9,5e	L8/L8	20,8	11,5	9,8
Servicii prestate populației, creștere reală, %	13,3	5,3	9,3	cumul. L/L	7,7	10,0	7,6	7,7	8,0	8,0	7,9	8,2e	L8/L8	14,0	9,9	5,5
Indicele confidenței consumatorilor	-	-	-	L	-	-30,6	-	-	-	-	-	-30,6		X	X	X
Salariul mediu pe economie, USD	64	89	105	L	110,3	110,0	117,8	120,2	125,8	137,2	131,2	==???	L8	65,0	91,8	107,0
Creșterea salariului real, %	15,4	10,1	6,8	cumul., L/L	12,1	13,8	14,5	13,5	14,3	15,5	15,2	14,0e	cumul. L1-L8	21,3	11,3	5,5
Rata șomajului, % (metodologia OIM)	7,9	8,1	7,3	T	-	-	8,1e	-	-	7,5e	-	-	T1	9,8	11,3	9,6

Note: L1 – ianuarie, L2 – februarie etc.; L – lunar; L/L – luna anul curent față de luna corespunzătoare anul precedent;

T1 – trimestrul unu, T2 – trimestrul doi, etc.; T – trimestrial; T/T – trimestrul anul curent față de trimestrul corespunzător anul precedent;

S1 – semestrul 1;

cumul. – cumulativ din luna ianuarie; „-” – neaplicabil sau datele nu sunt comparabile, e – estimări EXPERT-GRUP; c- calcule EXPERT-GRUP.

Surse: BNS, MF, BNM, EG, The Economist.